

He Kupu Whakataki nā te Toihau

He tau whakatūmatohi te tau
tau whakatītina te tau
tau whakatau te tau

Koia nei tā te Taura Whiri i waiho ai hei ngahunga atu, hei whakamaumaharatanga mai i te tau ka hori.

Ko tōna whakatinanatanga ia ko te Hui Taumata mō te Reo Māori, te hui i rere ai te reo rāhiri ki tēnā, ki tēnā o ā tātau whakahaere whai wāhi mai ki te reo kia ikapahi mai ki Te Ūpoko o te Ika, ki konei whakawhiti whakaaro ai, tohetohe ai, whiriwhiri tahi ai, whakatau anō ai hoki i ngā take e pā ana ki tō tātau reo me tōna oranga tonutanga haere ake nei.

I rūmene mai ōna kaikōrero o ngā whakahaere katoa engari nā te mea i porotū ngā waka rererangi i aua rā rā uaua ana te tae mai o ētahi. Aua atu, i tatū mai tōna hunga i tatū mai ai, ā, haere ana ngā kōrero, whiua ana ngā kupu, puta ana te whakaaro.

Ko te pūtaketanga mai o te hui nei ko te tonono mai a te Kāwanatanga kia takoto he mahere rautaki mō te reo ā tae noa ki te tau 2010. Ko te tonono a te Kāwanatanga i pūtakehia mai i te hikoinga a te hunga whakaaro nui ki te reo Māori i takahi nei i ngā huarahi o Te Ūpoko o te Ika nei. Nā tēnā kōkiritanga a rātau ka puta nei te tonono a te Kāwanatanga ki te Taura Whiri. E taea ai tētahi mahere rautaki me āhua mōhio anō te hunga whakatakoto i taua mahere ki ngā whakaaro o te ao Māori, ā, nā konei te hui nei i karangatia ai.

Rangatira ana te hui i te taenga mai o tō tātau Arikiniui, o Te Ata-i-rangi-kaahu, ā, nā te Minita mō te Ture, nā te Honore Doug Graham te hui i whakatuwhera i te korenga o te Minita Māori, o John Luxton, i wātea mai.

Kua tō te rā o te tau ka hipa, ā, e ura nei te rā o te tau hou. Nā reira, i runga i tērā āhua kua puta anō he whakatauki hei ngahunga atu mā tātau katoa. E pēnei ana taua whakatauki:

Ki te kore ināianei, e tātau mā, kātahi ka tino kore rawa atu!

Ko tō tātau reo tēnei e kōrerotia nei nō reira tahuri mai, aro mai, kei tahuri ake ā kō tonu ake nei, hā, kua kore.

Hei konā mai i roto i ngā mihi, i ngā wawata o tēnei tau hou.

Ngā Reo ā-Iwi - He Whakaaro Noa

Ko te reo kōrero o te tangata tētahi o ngā tino tohu e mōhiohia ai nō tēhea iwi a ia. Mēnā e kōrero Tiamana ana tētahi kiritea, ka tika pea te whakaaro he Tiamana taua tangata. He whērā anō te reo Māori - mēnā e kōrero Māori ana tētahi tangata Māori nei te āhua, ākene pea he Māori tonu.

Ākene he tohu atu anō kei tōna reo e mōhiohia ai ko wai ōna waka, ko wai ōna iwi. Tērā pea nō Te Aupōuri, nō Te W'anganui, nō Kaitahu, nō Tainui waka, nō hea ake rānei, ā, ko tana reo tonu e whakaatu mai ana i tēnei. Ko te āhua pea o tana whakahua i te kupu, ko ngā kupu tonu rānei, he āhuatanga reo atu anō rānei e mārāma ai koe i pakeke mai taua tangata i mea takiwā. Koinei te āhua o ngā “reo-ā-iwi” o te ao Māori.

Ahakoia inā kē te nui o ngā āhuatanga e ōrite ana i tēnā reo, i tēnā reo, arā anō ōna kōiriiri, ōna kōnekeneke e rerekē ai tētahi i tētahi. Ātaahua ana, ngahau ana te noho mai o tēnā reo me ōna whakanikoniko, tēnā me ōna. I konei kē hoki kitea ai ngā tohu e whakaahua ana i tēnā iwi me tāna noho ki tōna ao, tēnā me tāna. Mēnā he iwi noho takutai, kei tōna reo anō ōna kupu whakaahua i te noho a te karoro inu tai, mēnā he iwi noho ngahere, kei tōna reo ōna kupu whakaahua i te noho a te manu kai miro. Ko ētahi anō hoki o ngā mea e kaingākauria ana e tēnā, e tēnā o ngā iwi, kei te reo anō ōna tohu e noho kūwatawata mai ana.

Ehara tēnei i te kōrero hou, ā, koinei tonu pea e kaha nei ētahi iwi ki te kimi huarahi e kore ai e riro ō rātau ake reo. Kāore au e mōhio ki tētahi tangata e whakahē ana i tēnei, te hiahia o tēnā, o tēnā, ki te pupuri tonu ki te reo o ōna ake. Engari kia whāia haerehia tētahi atu āhuatanga o ngā whakaaro o ēnei rā mō ngā reo ā-iwi o te ao Māori.